

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Monikielisyys" (valmisteleva lausunto)

(2009/C 77/25)

Euroopan komission varapuheenjohtaja Margot **Wallström** pyysi 4. helmikuuta 2008 lähettämässään kirjeessä Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla Euroopan talous- ja sosiaalikomitealta valmistelevan lausunnon aiheesta

Monikielisyys.

Asian valmistelusta vastannut "työllisyys, sosiaalasiat, kansalaisuus" -erityisjaosto antoi lausuntonsa 18. heinäkuuta 2008. Esittelijä oli An **Le Nouail Marlière**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 17.–18. syyskuuta 2008 pitämässään 447. täysistunnossa (syyskuun 18 päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 144 ääntä puolesta ja 8 vastaan 13:n pidettyä äänestämistä.

Lausunnon pääkohdat ja tiivistelmä päätelmistä

- Komitea toteaa, että aihe saa yhä enemmän poliittisia ja taloudellisia piirteitä. Komitea pahoittelee joutuessaan toteamaan, ettei komissio olekaan ehdottanut konkreettista ohjelmaa vuonna 2005 esittämänsä "uuden monikielisyysstrategian" jatkoksi, vaan on päätenyt laatimaan uuden strategian, joka kattaa komission jäljellä olevan toimikauden.
- Komitea suosittaa komissiolle ja jäsenvaltioille, että ne ryhtyisivät pikaisesti keskustelemaan tavoitteista ennen kuin tekevät selkeitä päätöksiä toimista, joihin olisi ryhdyttävä kulttuuri- ja opetusalaan koordinoitua.
- Erityisesti valittaessa ensimmäistä opetettavaa ja opeteltavaa vierasta kieltä komitea kannustaa jäsenvaltioita ja komissiota pitämään arvossa muiden kielten kuin angloamerikkalaisen kielimuodon valitsemista sekä edistämään eurooppalaisten kielten oppimista ja niiden käyttöä unionin ulkopuolisten maiden kanssa ylläpidettävissä yhteyksissä.
- Komitea toteaa, että Euroopan kansalaisten tarve oppia kieliä sekä unionin työllisyysstrategia ja unionin rakennerahastotoimien — varsinkin koheesiorahasto-ohjelmien — lähentymistavoitteet liittyvät kiinteästi toisiinsa. Komitea kehottaa Euroopan kansalaisia hyödyntämään rahastotoimia oppiakseen äidinkieltään ja opetellakseen kahta vierasta kieltä sekä asettamaan kieltenopetuksen jopa rahastojen keskeiseksi käyttötarkoitukseksi. Tämän päämäärän olisi sisällettävä kaksi laatutavoitetta: Euroopan kielten elinvoimaisuuden vaaliminen ja unionin ulkopuolella puhuttujen kielten oppiminen entistä monipuolisemmin, sillä niistä on hyötyä eurooppalaisten kulttuurisessa, sosiaalisessa, poliittisessa ja taloudellisessa kanssakäymisessä. Tavoitteet on saavutettavissa, kun edistetään kulttuurien tuntemusta ja rauhaa sekä kansojen välistä ystävyyttä.
- Komitea toteaa, että edistystä ei ole tapahtunut lainkaan sellaisten väestönsien tilanteessa, joilla on heikoimmat

mahdollisuudet tehdä ihmisarvoista eli laillista ja sosiaaliturvan piiriin kuuluvaa työtä, eikä sellaisten väestönsien keskuudessa, jotka asuvat kauimpana kaupungeista tai matkailukeskuksista. Komitea kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita huolehtimaan toimissaan siitä, etteivät ne aiheuta syrjintää tai eriarvoista kohtelua ja etteivät toimet johda uudelleen syrjäytymiseen eivätkä uusiin turhaumiin. Komitea suosittaa komissiolle ja jäsenvaltioille erityisesti, että ne kuulevat työmarkkinaosapuolia ja alalla aktiivisesti toimivia kansalaisyhteiskunnan järjestöjä.

- Koska komissio aikoo järjestää yksiköidensä välisen sisäisen kuulemisen, ehdotetuissa toimenpiteissä olisi otettava huomioon säädöskäytännön parantaminen siten, että toimenpiteillä ei heikennetä pk-yritysten kilpailukykyä.
- Komission ja jäsenvaltioiden olisi ryhdyttävä juuri eurooppalaisen tutkintojärjestelmän puitteissa arvioimaan sekä virallista että virallisen järjestelmän ulkopuolella tapahtuvaa oppimista, jotta saataisiin selville ilmiön laajuus ja **jotta kansalaisten ja palkansaajien osaaminen olisi siirrettävissä ja tunnustettavissa heidän asemastaan riippumatta.**
- Komitea vetoaa niin ikään jäsenvaltioihin ja komissioon, jotta ne antaisivat työmarkkinaneuvotteluissa tukea kielen kanssa tekemisissä oleville ammattikunnille, kuten opettajille, kääntäjille ja tulkeille, jotta kyetään selviytymään virallisilla kielillä tapahtuvasta yhteisön toimielinten viestinnästä. Komitea muistuttaa, ettei näitä tarpeita ole riittävästi tyydytetty ja että tämä koskee myös talouselämää.

1. Johdanto

Hiukan ennen uuden, monikielisydestä ja kulttuurienvälisestä vuoropuhelusta vastaavan komissaarin viran perustamista ja Leonard Orbanin nimittämistä virkaan ETSK antoi 6. syyskuuta 2006 lausunnon, jossa komitea otti kantaa "uuteen monikielisyysstrategiaan" ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ ETSK:n 26. lokakuuta 2006 antama lausunto aiheesta "Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle — Uusi monikielisyysstrategia", esittelijä: An Le Nouail Marlière (EUVL C 324, 30.12.2006).

Jokin aika myöhemmin, 25. lokakuuta 2007, komission jäsen osallistui ETSK:n puheenjohtajan Dimitris Dimitriadisin kutsusta komitean täysistuntoon ja ilmaisi kiinnostuksensa komitean työskentelyä kohtaan.

Koska komission tarkoituksena on laatia uusi aihetta koskeva strategia, komission jäsen pyysi komitealta asiasta valmistelevala lausunnon.

Komitea ehdottaa seuraavaa:

- Arvioidaan komission aiemman strategian jatkotoimet sekä toimet, joihin on ryhdytty komitean tuolloin tekemien suositusten johdosta.
- Esitellään lyhyesti komission toteuttamat toimet.
- Annetaan vastauksia yleisemmin komission järjestämään laajaan julkiseen kuulemiseen sekä 15. huhtikuuta 2008 pidettyyn kuulemistilaisuuteen liittyen, jotta komissio voi ottaa huomioon komitean suositukset antaessaan asiasta tiedonannon syyskuussa 2008.

2. Yleistä

2.1 Komitea toteaa, että aihe käy päivä päivältä yhä laajemmaksi. Tämä ei johdu siitä, että monikielisyys olisi muoti-ilmiö, vaan se liittyy täyttää todellisuutta olevaan maailmanlaajuistumiseen, johon osallistuu yhä useampia ja moninaisempia toimijoita. Uusiin tilanteisiin on löydettävä uusia ratkaisuja ja vastauksia. Maailma muuttuu, kun taloudessa, tekniikassa, yhteiskunnassa, politiikassa, kulttuurissa ja kansalaisten elämässä tapahtuu muutoksia. Tietyt ilmiöt ovat ikiaikaisia tai ovat olleet olemassa jo kauan, mutta ne ovat nykyisin voimistuneet ja tulleet näkyviin ja niistä on tullut jopa ratkaisevia tekijöitä.

2.2 Kulttuuriulottuvuus on saamassa hyvin monenlaisilla aloilla — työ- ja liike-elämästä vapaa-aikaan ja matkailuun — käänteen, jota ETSK:n on pyrittävä kaikilta osin ymmärtämään, jotta komitea voi viestittää toimielimille kansalaisten huolenaiheet ja tehdä niille käytännöllisiä, järkeviä ehdotuksia varsinkin osallistumalla kuulemisiin ja herättelemällä keskustelua.

Mielipiteiden kirjo osoittaa, että Euroopan kansalaiset ovat kiinnostuneita monikielisydestä, joka ilmentää heidän yhteistä humaaniuttaan.

2.3 Edellä mainitussa lausunnossaan komitea suositti, että

- ”komissio pitäisi jäsenvaltiot ajan tasalla osoittamalla niille tarkemmin ne yhteydet ja täydentävät toimet, jotka on toteutettava pyydettyjen kansallisten toimintaohjelmien yhteydessä. Lisäksi komitea tarkentaa, että yksilöiden ja yhteisön monikielisyys voi edistää EU:n poliittista ja kulttuurista yhdentymistä ja lisätä ymmärtämystä ja sosiaalista osallisuutta.
- opetuksen *tarjonnan laajuus* suunniteltaisiin Euroopan tasolla, jotta saavutettaisiin pitkäkestoisia tuloksia ja mahdollinen taitoreservi ei rajoittuisi vain muutamaan kieleen.

— kaikenlaista monikielisyttä edistettäisiin ja rohkaistaisiin ammatillisissa, kulttuurisissa, poliittisissa, tieteellisissä ja sosiaalisissa yhteyksissä.

— *asiaa käsittelevät asiantuntijat eivät olisi pelkästään tieteellisten ja yhteiskuntatieteellisten alojen asiantuntijoita*, vaan heidän joukossaan olisi myös ammatissa toimivia kielitieteilijöitä, tulkkeja, kääntäjiä, opettajia ja muita kielen ammattilaisia.

— *nykyiset aikuisten ja nuorten aikuisten sukupolvet otettaisiin suuntaviivoissa aiempaa paremmin huomioon elinikäisen oppimisen ja kulttuurillisten oikeuksien kannalta*, kun komissio siirtyy ohjelmavaiheeseen.

— komissio tukeutuisi paitsi yliopistolliseen tutkimukseen, myös *alalla toimivien järjestöjen toimintaan*, ja tukisi kansalaisyhteiskunnan verkostojen laajalle yleisölle suunnattuja aloitteita.”

2.4 Kaiken kaikkiaan ETSK toi esiin sen, että kielten oppimis-, käyttö- ja osaamisstrategioiden on katettava mahdollisimman monet kansalaiset ja on löydettävä realistiset keinot tämän päämäärän saavuttamiseksi. Komitea varoitti aiheuttamasta uudenlaisia sosiaalisen syrjinnän muotoja ja kehotti pohtimaan kokonaisvaltaisesti Euroopan unionin kielellisiä resursseja omien kieli-, kulttuuri- ja talousaluerajojen ylittämiseksi. Komitea peräänkuulutti lähestymistapaa, jossa taloudelliset, kulttuuriset ja kansalaisnäkökohdat ovat tasapainoisesti edustettuina, ja kehotti suhtautumaan vakavasti työllisyysnäkökohtiin.

2.5 Komitea muistutti myös, että maailman kieli- ja kulttuurialueet ovat kehittyneet, samoin kuin poliittiset ja taloudelliset kokonaisuudet, ja että tietyt kielet tulevat valitettavasti edelleen kuolemaan sukupuuttoon samalla kun tietyt yhteiskunta- ja poliittiset ryhmät sulautuvat tai katoavat. Eurooppa kohtaa samat haasteet kuin maailman muut alueet: 1) yhden kielen taipumus kehittyä kansainvälisen yhteydenpidon kieleksi, 2) alueellisten kielten monimuotoisuus ja samalla vaara tiettyjen alueellisten kielten häviämisestä. Erona on kuitenkin virallisten kansalliskielten asema yhtenäisessä poliittisessa ja taloudellisessa kokonaisuudessa (tai muovautumassa olemassa kokonaisuudessa riippuen siitä, miten yhtenäisenä EU nähdään).

2.6 EU kärsii samasta identiteettikriisistä, johon kaikki kulttuuriset ja kielelliset lähentymistavat johtavat. Unionilla on kuitenkin rakentamisvaiheensa aikana muovautuneita voimavaroja. Mainittakoon vaikkapa unionin sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta palvelevat välineet, edustuksellisen ja osallistavan demokratian yhteiset kriteerit tai tietynlaiseen yhteisvastuullisuuteen perustuvat sosiaalimallit.

2.7 Väestörakenteeseen liittyvät haasteet ja kulttuuri-intressit synnyttävät kuitenkin yhdessä tiettyjä laajoja kysymyksiä, jotka on uskallettava esittää: Missä määrin eurooppalaiset ovat kiinnostuneita omista kielistään, halukkaita jakamaan ne muiden kanssa, vaalimaan niitä, elävöittämään niitä antamalla kielten kuolla? Eli lyhyesti sanottuna, missä määrin eurooppalaiset ovat kiinnostuneet käyttämään kieliä keskinäisessä viestinnässään ja muiden kanssa kommunikoidessaan?

3. Erityistä

3.1 Komissio käynnisti 14. syyskuuta 2007 julkisen kuulemismenettelyn, joka päättyi 15. huhtikuuta 2008 pidettyyn konferenssiin. Konferenssissa komissio esitteli lukuisille kulttuuri- ja opetusalailla aktiivisesti toimiville organisaatioille seuraavat työryhmätyöskentelyn tulokset:

- Amin Maaloufin johtama asiantuntijaryhmä
- Étienne Davignonin johtama yritysfoorumi (*Business Forum*)
- Yhdistyneen kuningaskunnan valtakunnallisen kielikeskuksen laatima ELAN-selvitys *Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Language Skills in Enterprise*
- komiteoiden (AK ja ETSK) viralliset kuulemiset
- jäsenvaltioiden kuulemiset: ministerikonferenssi helmikuussa 2008
- monikielisyttä tutkineen korkean tason työryhmän suositukset
- muut verkkokyselyyn avulla saadut panokset.

3.2 Keskusteluissa otettiin esiin useita haasteita:

- taloudelliset haasteet
- poliittiset haasteet (monikielisyys ja alueellinen yhdentyminen)
- kulttuuripoliittiset haasteet (monikielisyys ja kulttuurienvälisyys)
- Henkilökohtainen ja kollektiivinen viestintä saattavat antaa aiheen pitää kieltä muiden kaltaisena kommunikaatiovälineenä. Kirjallisuuden tulevaisuus?
- monikielisyys ja monikieliset kielten puhujat: Kysyttiin, pitääkö ihmisten osata monia kieliä kieliympäristön yksikielisyssä.
- Euroopan neuvosto on korostanut tarvetta suojella vähemmistökieliä ja tukea niiden käyttöä, mikäli kansalliskiihko halutaan torjua tehokkaasti. Moniarvoisuutta palveleva monikielisyys ei saa johtaa syrjäytymisvaaraan.
- Useat osanottajat ilmaisivat turhautumisensa ja tunsivat olevansa kielellisesti eriarvoisessa asemassa. Euroopan kielet ovat vastakkain keskenään ja maailman muiden kielten kanssa. Kansalliset kulttuuripoliittikat ovat moninaisia.
- kulttuuriset ja sosiaaliset oikeudet: Monet kysyivät, millaisia keinoja on käytettävissä näiden sitoumusten täyttämiseen. Otettiin esiin romanien erityistapaus, joka koskee heidän yleistä integroitumistaan, oppimismahdollisuuksia ja varsinkin mahdollisuuksia säilyttää kielensä.
- Työelämässä on oltava oikeus työskennellä omalla kielellään joutumatta opettelemaan työtehtäviin nähden suhteettomia

taitoja. Pohdittiin myös heikosti tai ei lainkaan hallitun monikielisen ympäristön aiheuttamia turvallisuusongelmia.

3.3 *Komissio kuulemistilaisuudessa esittämiä yleistavoitteita kielellisen monimuotoisuuden edistämiseksi*

3.3.1 EU:ssa on monipuolistettava kielitaitoa. ("Ei riitä, että osaa englantia.")

Monikielisydestä vastaava komission jäsen Leonard Orban käytti kuulemistilaisuudessa puheenvuoron. Muissa yhteyksissä ilmaisemansa kannan mukaisesti hänen kunnianhimoisena tavoitteenaan on selkeästi pyrkiä kääntämään englannin kielen valta-asemaan pohjautuva suuntaus.

3.3.2 Sosiaalipolitiikka

- kielten aseman vahvistaminen sosiaalisen yhteenkuuluvuuden yhteydessä
- siirtolaisten kotoutumisen helpottaminen, kannustaminen opettelemaan vastaanottavan maan kieltä, siirtolaisen äidinkielen käytön ja kielitaidon säilymisen tukeminen, äidinkielen välittäminen jälkipolville, siirtolaisten kielten mieltäminen voimavaraksi ja rikastuttavaksi tekijäksi

3.3.3 Liike-elämä

- kielitaidon kehittäminen työntekijöiden työllistymistä ja yritysten kilpailukykyä silmällä pitäen
- monikielisyyteen liittyvien näkökohtien kartoittaminen ja niiden sisällyttäminen laaja-alaisesti yhteisön politiikkoihin (tilannekatsaus)

3.3.4 EU:n ulkopoliittikkaan liittyvät monikielisyysnäkökohdat

Komissio vahvistaa Barcelonan tavoitteen, jonka mukaan kaikkien kansalaisten on hallittava äidinkieli + 2 vierasta kieltä. Vaihtoehtoisesti voidaan osata äidinkieltä, yhtä kansainvälistä kieltä ja yhtä nk. henkilökohtaista, omaksuttua kieltä (Amin Maaloufin johtaman ryhmän raportissa mainittu käsite).

3.3.5 Välineet ja menetelmät

Komissio haluaa edistää virallisen järjestelmän ulkopuolella tapahtuvaa "asioimislukutaidon" oppimista. Se nopeuttaa ymmärtämistä ja omaksumista, mutta komissio ei selvitä asiaa yksityiskohtaisemmin. Komission mukaan Euroopan kansalaisille annetaan tilaisuus olla tekemisissä vieraiden kielten elementtien kanssa esimerkiksi busseissa tai muilla julkisilla paikoilla, ja näin oppiminen tapahtuu "tottumalla".

3.3.6 Tulevaisuus

Komissio toivoo jäsenvaltioiden ryhtyvän keskipitkällä aikavälillä toteuttamaan järjestelmällistä strategiayhteistyötä sekä tuottavan eurooppalaista lisäarvoa toimintaperiaatteen kehittämiseksi.

3.4 ELAN-raportti ⁽²⁾

ELAN-raportissa tarkastellaan yritysten kiinnostusta saada monipuolisen kielitaidon omaavaa työvoimaa. Selonteossa ei kuitenkaan tyypitellä tarpeita työtehtävittäin tai ammattialoittain. Komission olisi pitänyt teettää Dublinissa sijaitsevalla Euroopan elin- ja työolojen kehittämissätiöllä (tai muulla eurooppalaisella organisaatiolla) arvio sekä yritysten että työntekijöiden täsmällisistä ammatillisista tarpeista.

3.4.1 Étienne Davignonin johdolla työskennelleen yritysfoorumien raportti ⁽³⁾

Raportti on julkaistu kesäkuun lopussa 2008. Siinä osoitetaan, miksi yritysfoorumien mielestä on tärkeää investoida kielitaitoon. Raportissa esitellään tähänastisia toimia kielitaidon tukemiseksi liikemaailmassa ja annetaan yrityksille suosituksia monikielisen liikeviestinnän parantamiseksi: yritysten on paneuduttava kielitaitokysymyksiin, tarkistettava rekrytointipolitiikkansa ja henkilöstönsä strategiset kehittämistoimet, investoitava kieltenopetukseen, otettava palvelukseensa eri kielten syntyperäisiä puhujia, käytettävä kieliteknologiaa, kääntäjiä ja tulkkeja, tiedottajia ja kulttuurin välittäjinä toimivia henkilöitä sekä parannettava henkilöstön kansainvälistä liikkuvuutta. Raportissa annetaan suosituksia myös Euroopan unionille ja sen toimielimille sekä jäsenvaltioiden paikallis-, alue- ja keskushallinnolle. Siinä puolustetaan monikielisyyttä.

3.5 Amin Maaloufin johtaman ryhmän raportti ⁽⁴⁾

Komitea kannattaa komission aloitetta konsultoida maineikkaiden intellektuellien ryhmää, jonka raportin ryhmän edustaja arvioi 15. huhtikuuta järjestetyssä kuulemistilaisuudessa ”tähän mennessä todennäköisesti kaikkein parhaiten kirjoitetuksi ja helppolukuisimmaksi komission selonteoksi”. Tämä pitääkin tietyllä tavoin paikkansa. Selvityksessä ehdotetaan, että eurooppalaiset pohtisivat yhden kansainvälisen ja yhden ”henkilökohtaisen, omaksutun kielen” oppimista, toisin sanoen oppimista, joka olisi pyyteetöntä, jolla ei olisi taloudellisia intressejä ja joka saisi kimmokkeen henkilökohtaisesta mieltymyksestä. Vaikka ehdotus on antelias ja siinä tunnustetaan kielen asema kulttuurin ja viestinvälittäjänä, siinä oletetaan, että kaikki kansalaiset ovat samalla tavoin kiinnostuneita kielistä ja että heillä on niille aikaa. Tämä ei suinkaan vastaa todellista tilannetta, mikä johtuu kulttuurisyyden lisäksi siitä, ettei useimmilla Euroopan kansalaisilla ole ostovoimaa, jonka turvin he voisivat harjoittaa ”pätevöittävää” kulttuuritoimintaa, professori Pierre Bourdieu määrittelemää siteerataksemme.

On totta, että yhä useampien eurooppalaisten tai eurooppalaisnuorten voidaan esimerkiksi sanoa olevan kiinnostuneita oppia käyttämään eurooppalaisia tai ei-eurooppalaisia vieraita kieliä,

⁽²⁾ ELANin raportti *Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Language Skills in Enterprise*, <http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/elan-en.pdf>

⁽³⁾ Yritysfoorumien raportti on luettavissa Internet-osoitteessa http://ec.europa.eu/education/languages/news/news1669_en.htm.

⁽⁴⁾ Amin Maaloufin johtaman kulttuurien välistä vuoropuhelua käsitelleen asiantuntijaryhmän raportti ”Hyödyllinen haaste — Kuinka kielten moninaisuus voi vahvistaa Eurooppaa”, http://ec.europa.eu/education/languages/archive/doc/maalouf/report_fi.pdf.

mutta niin ikään yhä useammilla on vaikeuksia tulla toimeen ja kasvattaa lapsensa. Näkemättä kaikkialla luokkataistelua eurooppalainen yhteiskunta on edelleen segmentoitunut, ja asiaan on puututtava koheesiorahastovaroin varsinkin Lissabonin tavoitteiden toteuttamiseksi.

Komission yksiköiden olisikin nyt neuvotteluvaiheessa inventoitava Grundvig-ohjelman ja aikuiskoulutusohjelmien sekä elinikäisen oppimisen mahdolliset laadulliset ja määrälliset vaikutukset ennen kuin ehdotukset esitetään jäsenvaltioille, neuvostolle ja parlamentille. Tällä tavoin voitaisiin täydentää jäsenvaltioiden koulutuspoliittista toimivaltaa eurooppalaisen lisäarvon avulla.

Komitea huomauttaa, että tämä ei ratkaise kysymystä englannin valitsemisesta ensimmäiseksi vieraaksi kieleksi, ellei asiaa sitten jätetä täysin jäsenvaltioiden ja vanhempien vastuulle, ja että komissio ei ota asiaa avoimesti esille. On totta, että ”ei riitä, että osaa englantia”, mutta EU hyväksyy englannin edelleen kansainvälisen yhteydenpidon kieleksi. Ehdotus on kimmoke, ei ratkaisu ongelmaan. Komitea haluaa komission, jäsenvaltioiden, neuvoston ja Euroopan parlamentin kiinnittävän huomiota tähän seikkaan.

3.6 AK:n lausuntoluonnos ⁽⁵⁾

AK:n lausuntoluonnoksessa kielikysymystä pidetään alueyhteisöjen kannalta erittäin merkittävänä seikkana, koska se liittyy sekä työllisyyskysymyksiin että eurooppalaisten ja ei-eurooppalaisten rinnakkaineloon yhteiskunnan kaikilla tasoilla ja kaikilla osa-alueilla (työvoimapolusta kärsivästä) terveydenhuollosta matkailuun, palveluammateista esikoulu- ja kouluopetukseen tai siirtolaisten kotouttamiseen. Sitä paitsi elämä yhä useammilla alueilla nivoutuu kielikysymykseen. Myös AK kehottaa aivan oikein turvautumaan koheesiorahastoon ja pyytää saada äänensä paremmin kuuluviin ennen strategisten päätösten tekemistä.

3.7 Komission valmisteluasiakirja ”Kertomus kielen oppimisen ja kielellisen monimuotoisuuden edistämistä koskevan toimintasuunnitelman täytäntöönpanosta” ⁽⁶⁾

Komitea pelkää, että jos kielletään tarve hyödyntää yhteisön resursseja, ajaututaan saamattomuuteen. Tämä merkitsee sitä, että välineiden kehitys ei vastaa tarpeiden kehittymistä ja tulos tuottaa pettymyksen keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Komitea kehottaa jäsenvaltioita pohtimaan seuraavia seikkoja: televisio ei ole riittävä oppimisväline, ja epävirallisen oppimisen tulee olla mitattavissa. Komitea myöntää kuitenkin, että komission asetama koordinoitimenetelmä merkitsisi hallinnollista parannusta mutta ei välttämättä askelta kansalaisten suuntaan.

⁽⁵⁾ Alueiden komitean lausunto monikielisyydestä, esittelijä: Roberto Pella (CdR 6/2008).

⁽⁶⁾ KOM(2007) 554 lopullinen/2, 15. marraskuuta 2007.

4. Päätelmät

4.1 Komitea katsoo, että komissio osoittaa loitsunomaisesti hyvää tahtoa, mutta ei ehdota jämeriä yhteisötason toimia vaan tyytyy kehottamaan jäsenvaltioita mukauttamaan koulutusjärjestelmiään.

4.2 Komitea suosittaa, että jäsenvaltiot monipuolistavat edelleen kielivalikoimaa ottamalla englannin lisäksi huomioon muita kansainvälisen viestinnän kieliä.

4.3 Jäsenvaltioiden olisi tuettava myös vastaisuudessa kielellistä ja maantieteellistä sukulaisuutta ja läheisyyttä kaikkien tasojen eurooppalaisessa kielitarjonnassaan (esikoulussa, peruskoulussa, keskiasteen oppilaitoksissa, korkea-asteen opetuksessa ja elinikäisessä oppimisessa) ja pidettävä huoli kielellisestä monimuotoisuudesta.

4.4 Aikuiskoulutuksessa, sellaisena kuin komissio sen mieltää (?), on otettava huomioon tarve saada yhä useammat kansalaiset perehtymään äidinkieltensä lisäksi kahteen vieraaseen kieleen mukauttamalla tarjonta näihin pyrkimyksiin sekä herättämällä kansalaisten mielenkiinto ja motivoimalla heitä konkreettisin lähiympäristöstä virikkeen saavin toimenpitein. Tämä tapahtuu hyödyntämällä alueella jo aktiivisesti toimivien kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden sekä julkisen ja yksityissektorin ammattilaisten osaamista, tukemalla sosiaalidialogia ja kansalaisvuoropuhelua sekä huolehtimalla siitä, etteivät uudet aloitteet saa aikaan epätasavertaista syrjintää sellaisten kansalaisten keskuudessa, joilla on vähäiset mahdollisuudet kulttuurinväliseen kanssakäymiseen.

4.5 Komission edistämää demokratisoitumista ja koulujärjestelmän ulkopuolista oppimista on **arvioitava tarkkaan eurooppalaisen tutkintojärjestelmän puitteissa, jotta**

— voidaan mitata jäsenvaltioiden, komission ja muiden valtiotavallan alaisten tai siitä riippumattomien toimijoiden käynnistämien toimien vaikutus

— kansalaisten ja palkansaajien hankkimat taidot olisivat siirrettävissä ja tunnustettavissa heidän asemastaan riippumatta.

4.6 Alue- ja paikallisyhteisöille on **tarjottava konkreettinen tilaisuus osallistua tulevan opetustarjonnan järjestämiseen** komission kunnianhimoisten tavoitteiden mukaisesti.

4.7 Koska yritysten taloudellisiin tarpeisiin liittyvät komission pohdinnat koskettavat ensi sijassa yrityksiä ja palkansaajia, jäsenvaltioiden ja komission on syytä **kannustaa työmarkkinaosapuolia ottamaan asia esille työmarkkinaosapuolten vuoropuhelussa, jotta haasteita voidaan tarkastella yhdessä ja löytää niihin parhaat ratkaisut ja tilanteeseen parhaiten sopivat käytänteet.**

(?) Ks. muun muassa KOM(2006) 614 lopullinen ja KOM(2007) 558 lopullinen.

4.8 **Kaikkien kansalaisten on voitava opiskella kieltä aidossa ympäristössä, mikä on kieliharjoittelun kannalta välttämätöntä ja liittyy erottamattomasti kielen perusteelliseen oppimiseen. Kaikkia opiskelijoita on rohkaistava tällaiseen kieliharjoitteluun kaikilla tasoilla, joskin tarve lienee erityisen akuutti väestöryhmissä, joiden keskuudessa on vähiten kansainvälistä kanssakäymistä, eli väestöryhmissä, jotka liikkuvat vähiten. Tähän olisi löydettävä konkreettisia keinoja ja materiaalisia resursseja. Ketään ei voi pakottaa matkustamaan, mutta toisten matkustusmahdollisuudet ovat vähäisemmät kuin toisten. Ei riitä, että osaa englantia, eikä televisio ole riittävä oppimiskanava.**

4.9 Olisi korostettava **siirtolaisten puhumien kielten** tarjoamia **resursseja**. Asiassa on useita koulukuntia. Joidenkin mielestä siirtolaisten velvollisuus on opetella vastaanottavien maiden kieltä, mikä on edellytyksenä kotoutumiselle ja jopa pääsyyllä EU:n alueelle, kun taas toiset katsovat, että siirtolaisilla on oikeus oppia vastaanottavan maan kieli voidakseen tehdä siellä työtä, asua ja puolustaa oikeuksiaan, ja että viranomaiset ovat vastuussa kielikoulutuksen järjestämisestä. Oli miten oli, teoria on kaukana käytännöstä. Useat kokemukset osoittavat, ettei kaikkia hyviä käytänteitä ole kannustettu ja että monilta järjestöiltä on päinvastoin lakkautettu tuki. Opetus muodostaa nykyisin valtavan haasteen, sillä oppiminen ei suju samalla tapaa kaikissa ikäluokissa. Komitea **suosittaa tutustumista tutkimuksiin, joissa havainnollistetaan kielenoppimisen taustalla olevaa kulttuurivaihtoa** (?). Komitea painottaa tarvetta kuulla kaikkia opetusalan ammattilaisia aina esikouluasteelta elinikäisen oppimisen tai aikuisopetuksen parissa työskenteleviin ja tarjota heille tilaisuus osallistua päätöksentekoon. Kaksi tärkeintä osapuolta ovat oppijat ja opettajat. Tämä koskee myös nk. epävirallisesti opittujen taitojen validointia (?).

4.10 Euroopassa puhutut kielet kattavat alue- ja kansalliskielet sekä siirtolaisten puhumat kielet. Ne antavat huomattavan panoksen, ja Euroopan kulttuurista monimuotoisuutta hallittaessa on huomioitava kaksi seikkaa: eurooppalaisen kulttuurisen monimuotoisuuden edistäminen sekä suvaitsevaisuus ja siirtolaisten kunnioittaminen. EU:n sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus ei ole enää pelkästään taloudellista tai poliittista, vaan siihen tulee liittymään ja liittyy jo nyt selvästi kulttuurinen ulottuvuus.

4.11 Myös siirtolaisten kieli, samalla tavoin kuin **alkuperäiset eurooppalaiset kielet, on välitettävä jälkipolville. Ja koska yksikään kieli ei jää eloon ilman puhujia, myös siirtolaiset olisi mielleltävä lähteiksi, jotka välittävät tai opettavat äidinkieltään niille, jotka haluavat monipuolistaa kommunikointiaan.**

(?) <http://www.newcomersinturkey.com> — Noureddine Erradi on useiden vuosien ajan tehnyt työtä Alankomaiden siirtolaiskoulutuskeskusten hyväksi ja on tuottanut opetushenkilökunnan sekä aluehallinnon poliitikkojen käyttöön tarkoitettua opetusmateriaalia.

(?) ETSK:n 18. syyskuuta 2008 antama lausunto aiheesta ”Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten ja arvosanojen eurooppalaisen siirtojärjestelmän (ECVET) perustamisesta”, esittelijä: An Le Nouail Marlière (CESE 1066/2008).

4.12 Edellä todettu merkitsee sitä, että eurooppalaisen kansalaisyhteiskunnan päämäärät ovat tänä päivänä erilaiset kuin ennen, eikä riitä, että se hehkuttaa, miten edullista on taitaa useita kieliä monikielisessä ympäristössä. Kansalaisyhteiskunta toivoo, että sen järjestöistä lähtöisin olevat aloitteet ja sen tarpeet saavat tunnustusta, ja se toivoo joka tapauksessa, että niihin myönnetään resursseja, olivatpa ne sitten peräisin julkiselta tai yksityissektorilta.

4.13 Tämä edellyttää niin ikään, **että työmarkkinaosapuolet suostuvat kauaskantoiseen toimintaan ja määrittelevät yhdessä, millaisia taitoja vaaditaan, millaista peruskoulutuksen ja elinikäisen oppimisen tulee olla ja millaisia julkisia ja yksityisiä investointeja tarvitaan, sekä huolehtivat yritysten kilpailukyvyyn parantamisesta.**

4.14 Jos myös kieltenopiskelua pidetään kilpailukyvyyn ja Lissabonin strategian tavoitteiden saavuttamisen edellytyksenä, silloin edellä esitetty suositus on täysin paikallaan.

4.15 Perusoikeuskirjan 21 ja 22 artiklassa kehoitetaan edistämään kielellistä monimuotoisuutta ja kielletään kieleen perustuva syrjintä. Komission olisi nyt **tutkittava, missä jäsenvaltioissa on asiaa koskevaa lainsäädäntöä, ja kuultava tarvittaessa perusoikeusvirastoa sekä tutkittava, aiheuttavatko jäsenvaltioiden toisistaan poikkeavat täytäntöönpanojärjestelmät vääristymiä ja eurooppalaisten keskenään eriarvoista kohtelua etenkin liikkuvuuden suhteen, työhönotossa jne.** Tässä yhteydessä on esimerkiksi erotettava toisistaan kahdentasoinen osaaminen: yhtäältä työtehtävien hoidon edellyttämä kielitaito (yleisöpalvelu tai yhteydenpito ulkomaisiin asiakkaisiin) ja toisaalta työtehtävien hoidon edellyttämien ohjeiden välittäminen työn suorittavan henkilön kielellä.

4.16 Varsinkin edellä kuvattua täytäntöönpanoa silmällä pitäen komitea seuraa tarkkaan, mitä komissio ehdottaa syyskuussa 2008 julkaistavassa strategiassaan ja millaista edistystä tapahtuu komission edelliseen strategiaan verrattuna.

4.17 Komission olisi kiinnitettävä huomiota Euroopan kansalaisten ja unionissa oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten

kulttuurisiin oikeuksiin ja EU:n yhteistyöhön unionin ulkopuolisten maiden kanssa. Komission tulisi ehkä **turvautua Unescon kulttuurista moniarvoisuutta koskevaan yleissopimukseen ja ehdottaa suuntaviivoja, joissa otetaan huomioon, miten jäsenvaltioiden ratifioima yleissopimus vaikuttaa Eurooppaan, ja sopia asiasta kulttuurialalla jo aktiivisesti toimivien järjestöjen ja kansalaisjärjestöjen kanssa.**

4.18 Työmarkkinaosapuolet puhuvat liikkuvuuden puolesta, ja jotkut työnantajat, työntekijät ja viranomaistahot — muun muassa komissio — odottavat liikkuvuudesta ihmelääkettä työttömyyteen ja työvoimapulaan. Kielivaikeuksista puhutaan vielä liian vähän. Elinikäisen oppimisen puitteissa on esimerkiksi hankalaa osallistua yhtä aikaa ammatilliseen jatkokoulutukseen ja täyttää kieltenoppimiselle asetetut tavoitteet. Vanhempien on myös vaikea lähettää lapsiaan vapaasti valitsemaansa kouluun työskentelypaikkakuntaa vaihtaessaan. Esimerkkinä voidaan mainita useiden Euroopan maiden romanit ja tietyt italialaisryhmät Saksassa. Komission ei pitäisi jättää asiaa pelkästään jäsenvaltioiden tehtäväksi vaan sen olisi selvitettävä, miten eri kansallisuutta olevia eurooppalaisia lapsia syrjitään kouluissa kielen perusteella.

4.19 On syytä mainita niin ikään, että jäsenvaltioiden ja työmarkkinaosapuolten on vaikea panna täytäntöön lähetettyjä työntekijöitä koskevaa direktiiviä, koska näillä on asemapaikassaan ymmärtämistä vaikeuksia. Komissio on puuttunut asiaan, mutta siitä olisi neuvoteltava asianmukaisesti osapuolten kesken (komissio, jäsenvaltiot, työmarkkinaosapuolet, paikallisviranomaiset, keskushallinto, työvoimahallinto jne.), kuten edellä todetaan⁽¹⁰⁾.

4.20 Lopuksi on pohdittava toimielinten kielijärjestelyjä laajemmin kuin toimielinten virallisen viestinnän kannalta. Komitea huomauttaa, että asia on edelleen hankala, sillä monia julkisia asiakirjoja ei käännetä, mikä tuo jälleen esiin resurssikysymyksen. Mainittakoon vaikkapa sivut, joille pääsee Euroopan unionin toimielinten aloitussivustolta, varsinkin Eurooppa-neuvoston ja EU:n puheenjohtajavaltioiden internetsivut.

Bryssel 18. syyskuuta 2008

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁰⁾ ETSK:n 29. toukokuuta 2008 antama lausunto aiheesta ”Palvelujen tarjoamisen yhteydessä tapahtuva työntekijöiden lähettäminen työhön toiseen jäsenvaltioon: mahdollisuuksista täysi hyöty ja työntekijöille taattu suoja”, esittelijä: An Le Nouail Marlière (EUVL C 224, 30.8.2008).